

*Navoiy davlat pedagogika instituti
Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi*

Professional ta'lim: Rangtasvir (turlari bo'yicha) bakalavriat

*III-bosqich talabasi **Qo'ldoshev Madad***

*Ilmiy rahbar: **Rustamov A.M.***

TASVIRIY SAN'ATNING BUGUNI VA ERTASI

Annatsiya: San'at juda qadim zamonlarda, mehnat jarayonining taraqqiyoti natijasida paydo bo'ldi. Mehnat jarayonida inson tafakkuri kamol topdi, go'zallik hissi ortdi, voqeylikdagi go'zallik, qulaylik va foydalilik tushunchalari kengaydi. Professional san'at va san'atkorlar shu davrda paydo bo'ldi. Maqolada shu va boshqa bir qancha tasviriy san'atga oid masalalar o'rin olgan.

Аннотация: Искусство возникло в древности в результате развития трудового процесса. В процессе работы созрело мышление человека, возросло чувство прекрасного, расширились понятия настоящей красоты, комфорта и полезности. В этот период появилось профессиональное искусство и художники. Этот и ряд других вопросов, связанных с изобразительным искусством, включены в статью.

Annotation: Art appeared in ancient times as a result of the development of the labor process. In the process of work, human thinking has matured, the sense of beauty has increased, concepts of real beauty, comfort and usefulness have expanded. Professional art and artists appeared during this period. This and several other issues related to visual arts are included in the article.

Kalit so'zlar: Inson tafakkuri, go'zallik hissi, sinfiy jamiyat, aqliy mehnat, professional san'at, iste'dodli ijodkor, go'zallik va xudbinlik, oliyjanoblik va insonparvarlik, hulqi va odatlari, yutuq va mag'lubiyatlari, madaniy qadriyat, his-tuyg'u, hayotiy tajribalar, g'oyaviy-estetik qarash, rangtasvir, arxitektura, grafika, haykaltaroshlik, dekorativ, mo'jaz, dastgohli.

San'at juda qadim zamonlarda, mehnat jarayonining taraqqiyoti natijasida paydo bo'ldi. Mehnat jarayonida inson tafakkuri kamol topdi, go'zallik hissi ortdi, voqeylikdagi go'zallik, qulaylik va foydalilik tushunchalari kengaydi. Sinfiy jamiyat vujudga kelishi bilan esa ijtimoiy taraqqiyotda katta o'zgarishlar sodir bo'ldi; aqliy mehnat jismoniy mehnatdan ajralib chiqa boshladi. Bu esa fan va san'at rivojida muhim ahamiyat kasb etdi. Professional san'at va san'atkorlar shu davrda paydo bo'ldi. San'at esa o'zining o'ziga xos xususiyatini, sinfiyligini namoyon etib, hukmron sinfning ideologiyasini targ'ib etuvchi kuchli g'oyaviy qurolga aylandi. Lekin shunga qaramay, omma orasidan yetishib chiqqan iste'dodli ijodkorlar mehnatkash xalq ommasining orzu – istaklarini, ularning go'zallik va xudbinlik, oliyjanoblik va insonparvarlik haqidagi tushunchalarini ifoda etuvchi asarlar yaratdilar. Xalqning turmushi, hulqi va odatlari, yutuq va mag'lubiyatlari ularning asarlarida o'z ifodasini topdi. Ular bir davrda mavjud bo'lgan ana shunday san'at hayot go'zalliklarini tasvirlab, odamlarda yuksak xislat va fazilatlarni kamol toptirdi, ularni tenglik, ozodlik, birodarlik, yorqin kelajakka intilishga da'vat etdi.

Haqiqatdan ham insoniyat yaratib qoldirgan madaniy qadriyatlar oddiy boyliklar bo'lib qolmay, balki o'zida inson aql-zakovati, hayot to'g'risidagi fikr-o'ylarini aks ettiruvchi ko'zgu hamdir. Jahon san'ati tarixini o'rgatish, uning taraqqiyot qonunlarini tushunish, nodir yodgorliklar bilan tanishish, o'tmish odamlarning his-tuyg'u, hayotiy tajribalarini o'rganish g'oyaviy-estetik qarashlarning shakllanishini bilish demakdir. Bu so'zsiz, kishilarda hayotiy tajribalarning boyishiga, hayotga yanada keng va atroflicha yondoshishga

yordam beradi. Tasviriy san'at turlariga rangtasvir, arxitektura, grafika, haykaltaroshlik kiradi.

Rangtasvir tasviriy san'atning eng muhim turlaridan bo'lib, maxsus polotnolarga, devorlarga ishlanadi. Tasviriy san'at asarlarida ifodalangan maqsad va mazmuni ochib berishda rang muhim o'rin egallaydi.

Rangtasvir asarlari xarakteriga ko'ra monumental, dekorativ, mo'jaz, dastgohli turlarga bo'linadi.

Monumental rangtasvir me'morchilik bilan bog'liq bo'lib, ular uylarning devorlarini, shiftlarini bezashda qo'llaniladi. Katta hajmda uzoqdan ko'rishga mo'ljallanganligi uchun bular yaxlitlashtirilgan holda ishlanadi, ranglar ham shartli ravishda olinadi.

Mo'jaz san'at asarlari turli mamlakatlarda, shu jumladan O'zbekiston hududida juda ham qadim zamondan taraqqiy etib, qadimiy qo'lyozmalarga ishlangan. Chunonchi, Alisher Navoiyning "Xamsa" asarlariga ishlangan rasmlar bunga misol bo'la oladi.

Dastgohli rangtasvir asarlari keng tarqalgan bo'lib, maxsus matolar, karton, yog'och, romkaga tortilgan mato-xolst va shu kabilarga ishlanadi. Dastgohli rangtasvir moybo'yoq, guash, suvbo'yoq, tempera buyoqlarida maxsus dastgoh (molbert)larga o'rnatilib ishlanadi.

Grafika - lotincha "grafo" so'zidan olingan bo'lib, "yozaman", "chizaman" degan ma'noni anglatadi. Tasviriy san'atning bu turiga oddiy va rangli qalamda ko'mir, pastel, sangina, suvbo'yoq, guash va tushda ishlangan bezaklar, turli plakatlar, hajviy rasmlar va hahokazolar kiradi.

Haykaltaroshlik - tasviriy san'at turlaridan biri. U lotincha "skulpo" so'zidan olinib, qattiq materiallarga "qirqish, kesish, o'yish, taroshlash" orqali ishlov berish ma'nosini anglatadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1. Саъдиев, С. Т., & Очиллов, З. С. (2018). ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА КАЧЕСТВО МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ. In XLIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION" (pp. 110-111).
2. Ibragimovich I. X., Shovdirov S. A. THEORETICAL PRINCIPLES OF THE
3. FORMATION OF STUDY COMPETENCIES REGARDING ART LITERACY IN STUDENTS //Science and Innovation. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 192-198.
4. Soli Tolibovich Sadiyev O'RTA ASRLAR SHARQ MINIATYURA MAKTAB-LARINING METODLARI // SAI. 2022. №С2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-rta-asrlar-sharq-miniatiyura-maktablarining-metodlari> (дата обращения: 26.10.2023).
5. Sadiyev, S. (2023). DEVELOPING STUDENTS'ARTISTIC LITERACY SKILLS IN EXTRA-CURRICULUM ACTIVITIES. Science and innovation, 2 (B9), 106-108.
6. Sadiyev, S. (2023). CHARACTERISTICS OF A PENCIL PORTRAIT OF A PERSON WITH ITS OWN CHARACTER. Science and innovation, 2(C2), 9-15.
7. Sa'diyev, S., & Sul'tonov, B. (2023). THE IMPORTANCE OF APPLIED ART WORKS IN EDUCATION OF SOCIAL COMPETENCE IN PRIMARY CLASS STUDENTS OUTSIDE THE CLASSROOM EDUCATION. Science and innovation, 2(B3), 34-37.
8. Sadiyev, S. T. (2022). O 'RTA ASRLAR SHARQ MINIATYURA MAKTABLARINING METODLARI. Science and innovation, 1(C2), 58-66.

INTERNET SAYTLARI

1. www.tdpu.uz
2. www.pedagog.uz
3. www.Ziyonet.uz